

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

**Archiv obce Chrášťovice
(1882) 1902–1944 (1947)**

Inventář

EL NAD č.: 78

AP č.: 292

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Plasy 2012

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	6
Seznam použitých pramenů a literatury	7
Inventární seznam	9

I. Vývoj původce archivního fondu

Chrást'ovice (lid. Kraš'ovice) leží 8,5 km severovýchodně od Manětína na katastrálním území Chrást'ovice u Mladotic v nadmořské výšce 425 m. Podle A. Profouse zněl původní název vsi Chrastějovice, tj. ves lidí Chrástějových. První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1250, kdy patřila cisterciáckému klášteru v Plasích. V roce 1420 byly Chrást'ovice společně s dalšími vesnicemi zapsány Něprovi Ducovi z Vařin, Ondřejovi ze Slatiny a Hrdoňovi z Dubjan. Posléze byly plaskému klášteru vráceny, avšak roku 1480 je opat Adam zastavil Gotfrýdovi ze Žebnice. V držení vsi se poté vystřídala řada drobných feudálů. V roce 1607 se Chrást'ovice staly součástí rabštejnského panství, jež bylo v roce 1748 zakoupeno Maxmiliánem Václavem Lažanským a připojeno k manětínskému dominiu.

V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální správy. Nejnižším správním článkem se staly samosprávné místní obce, a to na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 ze dne 17. března 1849. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. Na Stadionovo prozatímní obecní zřízení pak v mnohém navazoval v roce 1862 vydaný rámcový říšský obecní zákon (č. 18/1862 říšského zákoníku), který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1864 tak vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku českého).

V novém územněsprávním členění náležely Chrást'ovice do politického okresu Kralovického a soudního okresu Manětín v Plzeňském kraji (s výjimkou let 1855–1868, kdy fungoval „smíšený“ okresní úřad v Manětíně) a jsou v roce 1857 – včetně samoty Spálený mlýn (též Spálenka, U Spálenků) – uváděny jako osada místní obce Strážiště, kam náležely i farou a školou. V roce 1901 bylo povoleno rozdělení Strážiště ve dvě místní obce, Strážiště s Černou Hatí (Černou Hutí) a Chrást'ovice. Dne 30. ledna 1902 byly v Chrást'ovicích na základě výše uvedeného obecního zřízení a řádu volebního (č. 7/1864 zemského zákoníku českého) ustaveny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jež prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních. Prvním starostou obce se stal Josef Frank.

Jak vyplývá ze záznamů ve školní kronice, mohly být jednou z pravděpodobných příčin rozdělení obce dlouholeté neshody ohledně postavení nové školní budovy ve Strážišti, kam Chrást'ovice příslušely farou a školou. Chrást'ovičtí, kteří měli v 90. letech 19. století početní převahu v obecních orgánech i místní školní radě, prosazovali zřízení školy, nebo alespoň expozitury v Chrást'ovicích. Přestože po ustavení dvou samostatných místních obcí v roce 1902 získali převahu v místní školní radě strážišští zástupci, trvalo ještě další čtyři roky, než byla stavba školy ve Strážišti uskutečněna.¹

Po vzniku ČSR se obecní volby v Chrást'ovicích uskutečnily v roce 1919 podle novelizovaných ustanovení o volebním řádu a o obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.). V čele obce tak stálo obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Starostou obce byl tehdy zvolen Jaroslav Mikuta. V meziválečném období měla své

---

¹ Viz SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, ZDŠ Strážiště 1872–1972, pamětní kniha 1879–1906, inv. č. 5, s. 26: „Poněvadž občané v Strážišti, Černati i velkostatek již nahlédli, že dáni jsou na milost a nemilost Kraš'ovicům, ať v obecním zastupitelstvu, ať v místní školní radě, (od několika let volili členy do místní školní rady jen z Kraš'ovic, majíce 6 výborů obecních proti třem ze Strážišti a Černati ...) zadali (as v roce 1899) za politické rozdělení od Kraš'ovic.“

členy v zastupitelstvu republikánská strana, zastoupení jiných stran není v pramenech doloženo.

Na základě novely č. 76/1919 Sb. byla v obci ustanovena finanční komise. Letopisecká komise zahájila svoji činnost v roce 1925 ve složení Jaroslav Mikuta, Václav Koudele a Rudolf Scherbaum. Kronikářem se stal Václav Bradáč, na jehož zápisy v roce 1936 navázal Jaroslav Churavý. Byla rovněž zřízena stavební komise, pouze dočasně fungovala hospodářská rada, obilní komise, komise pro rekvírování dobytka a aprovizační komise. Obecní zastupitelstvo jmenovalo své zástupce do honebního výboru, knihovnické rady a také do Místní školní rady ve Strážišti. Obec dále obsazovala funkce lesního a polního hajného a obecního posla.

K nemovitému jmění obce k roku 1931 patřil vedle pozemků a lesů i chudobinec čp. 7, kovárna čp. 21 a kůlna na hasičské náčiní. V obci stával ještě na počátku 20. století obecní dům čp. 23, který byl zničen při velkém požáru v roce 1902, kdy shořely téměř ¾ obce.

Za první republiky byla v Chrášťovicích projednávána elektrifikace obce, jejíž realizace byla nakonec z finančních důvodů odložena a provedena až po roce 1945. Chrášťovické zastupitelstvo rovněž stále uvažovalo o možnosti zřízení vlastní školy, když na sklonku 30. let 20. století zaslalo Zemské školní radě v Praze příslušnou žádost, která však byla zamítnuta.

Činnost Obecního úřadu v Chrášťovicích byla ukončena v roce 1945 ustavením místního národního výboru.

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	220	neuvedeno
1869	228	28
1880	220	29
1890	214	29
1900	179	30
1910	180	31
1921	188	31
1930	181	34

Seznam doložených starostů

Josef Frank	1902–1905
Václav Janský	1905–1908 (?)
Rudolf Scherbaum	1909 (?)–1911
Václav Mikuta	1911–1919
Jaroslav Mikuta	1919–1931
František Hlous	1931–1935
Anton Bišof	1935–1939
Bohumil Balous	1939–1945 (?)

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Chrášťovice tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Chrášťovicích. Z dochovaných archiválií není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

Dne 20. srpna 1955 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru v Chrášťovicích a vybraný materiál převzal do okresního archivu. K jeho zapsání do knihy přírůstků došlo až dodatečně v roce 1996 pod číslem 943 s datem 20. 8. 1956. Trestní rejstřík z let (1882) 1902–1934 a kniha evidence příslušníků obce a vydaných domovských listů z let 1924–1945 (1952) byly do okresního archivu převzaty 17. července 1978 (č. př. 453) z Místního národního výboru v Mladoticích. Pamětní kniha („Památník obce Chrášťovice“) založená v roce 1925 nebyla do okresního archivu zatím předána a v době zpracování fondu se nacházela na Obecním úřadě v Mladoticích.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem archivního fondu AO Chrášťovice je Obecní úřad v Chrášťovicích. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010 (čj. SOAP/006-0767/2010).

V roce 1956 Jaroslav Vavřík fond obecního úřadu hrubě uspořádal a Josef Pankraz pak v roce 1961 vyhotovil soupis písemností. Během současného pořádání fondu nebyly vyřazeny žádné písemnosti, došlo pouze ke změně v celkovém časovém i fyzickém rozsahu fondu. Dále byl přefázen podací protokol z let 1936–1949 o rozsahu 0,02 bm a kniha evidence příslušníků obce a vydaných domovských listů z let 1924–1952 o rozsahu 0,02 bm do fondu Místní národní výbor Chrášťovice č. EL NAD 79. Fond AO Chrášťovice o celkové metrāži 0,21 bm tak nyní tvoří 6 knih a 1 karton spisů.

Knihy inv. č. 1, 2 a 6 byly založeny a krátce vedeny Obecním úřadem ve Strážišti, po ustavení místní obce Chrášťovice pokračoval v jejich vedení tamní obecní úřad. Časový přesah v případě inv. č. 1 a 5 je dán následnými zápisy z období místního národního výboru. Vzhledem k převažujícím záznamům pořízeným za působnosti obecního úřadu byly tyto archiválie ponechány ve fondu archivu obce.

Knihy inv. č. 1 obsahuje z druhé strany také zápisy ze schůzí starousedlých z let 1911–1912, sbírky pro pohořelé v roce 1931, smlouvu s obecním hajným a další různorodé záznamy blízkí se svým charakterem běžným zápisům ze schůzí obecních orgánů. Také do pokladního deníku inv. č. 5 bylo zaznamenáno několik odlišných agend nevelkého rozsahu, kupř. protokoly o schválení obecních účtů, obecní rozpočty a předpočty, inventář obce z roku 1919, školní plat pro roky 1906 a 1907, pokladní deník honu z roku 1900, účty ze stavby silnice z let 1920–1923 ad.

Zápisy ze schůzí obecních orgánů inv. č. 1 byly zařazeny do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie. Archiválie jsou kromě ojedinělých dvojjazyčných německo-českých tiskopisů psané česky a v době zpracování fondu se až na drobná poškození prachem nacházely ve vyhovujícím stavu. Restaurátorský a konzervátorský zásah tak není zapotřebí.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond AO Chrášťovice poskytuje řadu informací o činnosti místní obecní samosprávy. Cenné jsou především zápisy ze schůzí obecních orgánů a dochované účetní knihy. Některé rozpočty a zápisy z voleb obecních starostů a náměstků z období první republiky obsahuje fond Okresní úřad Kralovice. Další údaje, vztahující se ale spíše k událostem v obci a jejímu historickému vývoji než k fungování obecního úřadu, lze získat z pamětní knihy obce uložené na Obecním úřadě v Mladoticích.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Chrášťovice uspořádala Kateřina Nová a Zuzana Kliková. Inventář zpracovala Zuzana Kliková v říjnu 2011 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 30. 5. 2012

Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

a) Archivní prameny

Památník obce Chrášťovice 1925–1936 [fotokopie]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Okresní úřad Kralovice 1855–1945 (1948)*, Chrášťovice – obecní záležitosti 1918–1936, kart. 31.

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Základní devítiletá škola Strážiště 1872–1971*, pamětní kniha 1879–1906, inv. č. 5, vlastivědný sborník 1932–1946, inv. č. 9.

b) Tištěné prameny

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 3., 5. 5.).

SCHWARZ, František. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích*. Praha, 1898.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1886.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1893.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1907.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákoník zemský pro Království české, 1902 (částka 9., 19. 8.).

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena. *750 let Chrášťovic. Stručné dějiny obce*. Mladotice, 2000.

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. *Severní Plzeňsko I. Historicko-turistický průvodce č. 6*. Plzeň, 1996.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha, 2005.

HUBKA, Petr – VITOUŠOVÁ, Marie. *Základní devítiletá škola ve Strážišti 1872–1971: inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 21]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 1983.

KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1930.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A–M*. Praha, 1991.

PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. II. díl – Ch–L*. Praha, 1949.

PRUSÍK, Václav. Z historie dolování v Chrášťovicích. *Archivní zpravodaj*. č. 2–3, 2000, s. 17–18.

Představujeme obce regionu: Chrášťovice. *Kronika regionu. Kralovicko, Manětínsko, Plasko*. č. 1, 2004/2005, s. 2.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha, 1970.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Ev. jednotka
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního výboru (zastupitelstva), rady, komisí a místní školní rady <i>Kniha evidence příslušníků obce a vydaných domovských listů 1924–1952</i>	(1900) 1902–1944 (1947)	K 1 MNV Chrást'ovice
2	Trestní rejstřík	(1882) 1902–1934	K 2
II. Spisový materiál			
	<i>Registraturní pomůcky</i> <i>Podací protokol 1936–1949</i>		MNV Chrást'ovice
Spisy			
3	Rozpočty obce	1940–1941	N 1
III. Účetní materiál			
1. Účetní knihy			
4	Hlavní kniha	1926–1933	K 3
5	Hlavní kniha (pouze pro správní roky 1938, 1943 a 1946)	1938–1943 (1946)	K 4
6	Pokladní deník	(1896) 1902–1926	K 5
7	Pokladní deník	1926–1935	K 6
2. Účty			
8	Účetní uzávěrky	1940–1942	N 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Chrást'ovice
Značka archivního fondu:	AO Chrást'ovice
Časový rozsah:	(1882) 1902–1944 (1947)
Počet evidenčních jednotek:	7 (6 úředních knih a 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	8
Rozsah v bm:	0,21
Stav ke dni:	30. 5. 2012
Zpracovatelé archivního fondu:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Karel Rom dne 30. 5. 2012, čj. SOAP/060-163/2012